

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKULLARDA GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMI

Mehtap MERT¹, Halil İbrahim BÜLBÜL², Şeref SAĞIROĞLU³,

¹ Gazi Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Beşevler, ANKARA.

mehtapmert1@gmail.com

² Gazi Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi, Bilgisayar Eğitimi Bölümü, Gölbaşı, ANKARA. bhalil@gazi.edu.tr

³ Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Maltepe, ANKARA. ss@gazi.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, ülkemizde gerçekleştirilen güvenli internet çalışmalarına ve özel olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda yaptığı çalışmalara yer verilmiş, Ankara ili Altındağ ilçesinde seçmeli bilişim teknolojileri dersi alan üç ilköğretim okulundaki yüz kırk dokuz 8. sınıf öğrencisine güvenli internet kullanımı davranışları ile ilgili anket uygulanarak sonuçlar grafiklerle gösterilmiştir. Elde edilen bulgular ile literatürdeki çalışmaların bulguları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, internette güvenlik, tamamlanması gereken bir işten öte bilgi, alışkanlık ve süreçtir. Sürecin sağlıklı ilerlemesi hiç şüphesiz eğitimden geçmektedir. Eğitim sürecinde öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve mutlaka veliler yer alması gerektiği bir kez daha bu çalışmada da görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Güvenli internet, okulda internet, çocuk güvenliği.

USING OF SECURITY INTERNET IN SCHOOLS OF MINISTRY OF EDUCATION

ABSTRACT

In this study, secure internet studies which were done in our country, and especially the ones conducted by Ministry of Education, are mentioned and a survey has been done at elementary schools in Ankara by asking 8th grade elementary students about their secure internet behaviors and the results have been show graphically. Findings of this study and studies in the literature are compared. As a result, security in internet is not a business that must be completed, security in internet is a matter of information, habit and process. There is no doubt that healthy process can only be achieved by education. This study has showed that students, teachers, administrators and parents should be involved in this education process.

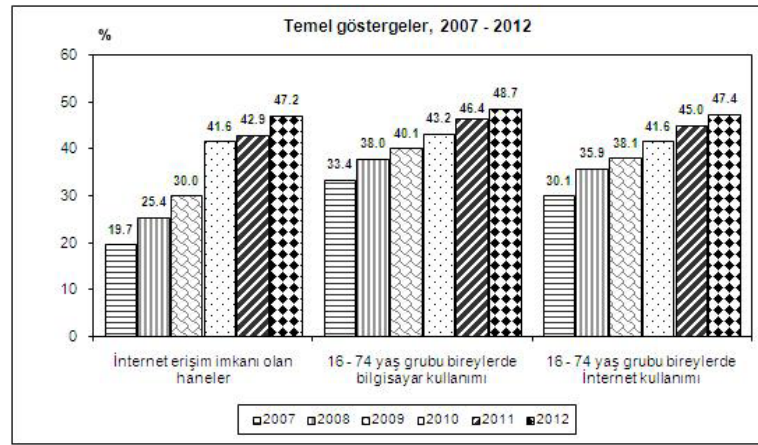
Keywords: Security internet, internet at school, child security.

1. Giriş

İnternet; dünya üzerindeki tüm bilgisayarların birbirine bağlanarak bireylerin her türlü içeriğe erişimine ve paylaşımına imkân veren en büyük bilgisayar ağıdır. Bireyler internette bir siteye girdikleri andan itibaren paylaşma, paylaşılan içeriği alma ya da her iki rolü üstlenmektedirler.

İnternet bireylere; hem bilgiye hızlı erişim, işlemlerin hızlı gerçekleştirimi, uzaktaki bireylerle iletişim kurma, eğlenme gibi imkanlar sunmakta hem de bireylerin çeşitli risklerle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Yasal olmayan, şiddet ve cinsellik içeren sitelere kolay erişim, tehlikeli insanlarla iletişim, oyunlara aşırı bağımlılık başta gelen riskler arasındadır. Öte yandan uyuşturucu kullanımı ve terör gibi yasal olmayan yollara destek arayanlar İnternet'i propaganda aracı olarak kullanmaktadır [1].

Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2007 yılından itibaren bireylerin bilgisayar ve internet kullanım ve erişim oranları artmaktadır [Şekil 1]. Bu durum bireylerin internette çeşitli risklerle karşılaşma oranının artmasına da neden olabilir.

Şekil 1: 2007-2012 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı [2]

2. Güvenli İnternet

Her yeni teknoloji hem heyecan hem de kaygıyı beraberinde getirmektedir. Bilgisayar ve internetin çocuklar için giderek vazgeçilmez bir araç ve farklı alanlarda -eğitim, iletişim, yaratıcılık- yararının olmasına rağmen, şiddet içeren oyunlar, aşırı bilgisayar kullanımı, pornografik ve diğer tartışmalı içeriğe erişim kolaylığı, gizlilik ihlali ve internet bağımlılığı nedeniyle bilgisayar ve internetin kullanımı kaygıya neden olmaktadır [3].

Ayrıca, teknolojik gelişmeler ve özellikle internetin bu denli yaygınlaşması, çocuk pornografisi ticaretine küresel bir kimlik kazandırmış olup, akıl almaz bir hızla gelişmesine neden olmuştur. Son yıllarda çocuk pornografisi, ticaret anlamında da dengeleri değiştirmiş ve pazarda en çok eğilim gösterilen sanayilerden biri olarak yerini almıştır [4]. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun ihbar istatistikleri de bu eğilimi doğrular niteliktedir. Bu istatistiklere göre özellikle müstehcenlik, çocukların cinsel istismarı ve fuhuş gibi suçlar nedeniyle yapılan ihbarlar toplam ihbarların %85,98'ini, söz konusu suçlar nedeniyle yapılan erişim engellemeleri ise tüm engellemelerin %96,03'ünü oluşturmaktadır [5]. Bu nedenle, internetin çocuklar tarafından güvenli kullanımı hem aileler hem de ülkeler için önemlidir.

Güvenli internet, virüslerden ve bireylerin internette istenmeyen ve zararlı içerikten korunarak interneti kullanılmalıdır. Teknik açıdan bakıldığında istenmeyen içerik ile çocukların ve gençlerin karşılaşmaması için sunulan çözümler dört sınıfta incelenebilir [6]:

- İstemci tarafında çalıştırılan filtre programları
- İçerik sınırlandırması yapan İnternet Servis Sağlayıcılar (İSS)
- Sunucu tarafında çalışan filtre programları
- Arama motoru filtreleri.

Dizüstü bilgisayar, tablet bilgisayar ve cep telefonu gibi teknolojilerin kullanım oranlarının artmasıyla internete erişim olanakları da artmaktadır. Bu nedenle sadece teknik açıdan alınan önlemler yeterli olmayacaktır. Teknik olarak alınabilecek önlemlerin yanında eğitim ve ulusal ve uluslar arası sözleşme ve yasalar güvenli internet kullanımında önemlidir.

Yasalar internet kullanımının izlenmesinin baskıcı bir yolu iken, alternatif yaklaşımlar güvenli internet kullanımı hakkında farkındalık, bilgi ve beceri geliştirmeye odaklanır [7]. Ülkemizde de bu amaçlarla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar; güvenli internet paketi hizmeti, seminerler, güvenli internet günü etkinlikleri ve web siteleri ile kamuoyunu bilgilendirmek olarak dört grupta ele alınmış ve aşağıda alt başlıklarla kısaca açıklanmıştır.

Güvenli İnternet Paketi

BTK tarafından, Elektronik Haberleşme Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesi hükümleri kapsamında "İnternetin Güvenli Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Taslağı" yani güvenli internet paketi; hem evde hem cepte kullanıcıların internette olumsuz/zararlı içerikle karşı karşıya kalmalarının önüne geçilmesi amacıyla geliştirmiş ve ücretsiz olarak Kasım 2011'de kullanılmaya başlanmıştır.

Kullanımı zorunlu olmamakla beraber bu hizmeti kullanmak isteyen bireyler çocuk ve aile paketinden birini seçebilirler. Bireyler, internet servis sağlayıcıları ile iletişime geçerek, internet üzerinden ya da kısa mesaj yolu ile bu hizmeti kullanmaya başlayabilirler. Örneğin; TTNET'i kullanan bireyler, aile profili için "aile", çocuk profili için "çocuk" ve hizmeti devre dışı bırakmak için "iptal" yazıp 6606'ya kısa mesaj göndererek hizmeti kullanabilir ya da iptal edebilirler.

Güvenli internet hizmeti;

- bireylerin ya da kurumların ayrı ayrı güvenlik önlemleri alması ya da filtreler kullanması zorunluluğunu kaldırmıştır,
- bireylere kullanım kullanmama istenildiğinde ise hizmeti iptal etme ya da abone olma özellikler sunmaktadır,
- ücretsiz olması ile birlikte internet güvenliği hakkında yeterli bilgisi olmayan ve çocuklarını zararlı içerikten korumak isteyen aileler için destekleyicidir.

27 Kasım 2012 tarihi itibari ile güvenli internet hizmetini 1 milyon 400 bin abone kullanmaktadır [8].

Seminerler

Bilinçlendirme çalışmaları kapsamında ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanları tarafından Bilgi Toplumunda Aile konulu aile ve çocuklara yönelik seminerler düzenlenmektedir. Bu seminerlerde aileler ve çocuklar internet kullanımı konusunda bilinçlendirilmektedir [9]. İzmir Aliaga İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Emniyet Müdürlüğü tarafından başlatılan "Güvenli İnternet Kullanımı ve Bilişim Suçları Hakkında Farkındalık Yaratma Projesi" ile öğrencilere internetin güvenli kullanımı, bilgisayar güvenliği, bilişim suçlarının önlenmesi ve bireylerde farkındalık oluşturma konularını içeren seminer verilmektedir [10].

Türkiye'nin çeşitli illerinde valilik, milli eğitim müdürlükleri ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) işbirliği ile okul müdürlerine, öğretmenlere, ailelere ve öğrencilere 'güvenli internet' semineri verilmektedir [11].

Web siteleri

Güvenli internet paketinin kullanımına ve alınabilecek önlemlere yönelik bilgi veren siteler şunlardır;

- TÜBİTAK tarafından geliştirilen Bilgimi Koruyorum (Adres: <http://www.bilgimikoruyorum.org.tr/?index>)
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından geliştirilen Güvenli Web (Adres: <http://guvenliweb.org.tr/>)
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı İnternet Bilgi İhbar Merkezi (Adres: <http://ihbarweb.org.tr/>)
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı Güvenli Çocuk Sayfası (Adres: <http://www.guvenlicocuk.org.tr/guvenliCocuk/anaSayfa>)
- Güvenli İnternet, (Adres: <http://guvenlinet.org/>)

- Microsoft ile Habertürk Gazetesinin desteklediği Güvenli İnternet Sayfası. (Adres: <http://guvenliinternet.org/>)
- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Güvenli İnternet Macerası (Adres: http://www.egitim.gov.tr:8050/GIP_Cocuk/)
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından hazırlanan Çocuklarımız İçin İnternet Güvenliği sayfası (Adres: http://www.egitim.gov.tr:8050/GIP_Cocuk/)

Güvenli İnternet Günü

Ülkemizde 2010 yılından itibaren bireylerin güvenli ve bilinçli internet kullanımı sağlamak amacıyla her yıl Şubat ayında Güvenli İnternet Günü kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlenmekte ve seminerler verilmektedir.

3. Milli Eğitim Bakanlığı Tabanlı Girişimler

2. bölümde açıklanan çalışmaların yanında Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilerin teknolojiye erişimi imkânlarını arttırmak, teknolojiye en üst düzeyde yararlanılmasını ve internetin güvenli, sorumlu ve bilinçli kullanılmasını sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Bilişim Teknolojileri Sınıfı ve İnternet Erişimi: Milli Eğitim Bakanlığı okullara Bilişim Teknolojileri sınıfı ve Türk Telekom A.Ş. ile yaptığı işbirliği ile internet erişimi sağlamaktadır. Okullara sunulan internet erişiminde filtreler kullanarak *uygunsuz* sitelere erişimi engellemektedir. Bu şekilde çocukların interneti hem güvenli kullanması hem de eğitsel kullanımının dışına çıkmaması hedeflenmektedir.

Okullar Hayat Olsun Projesi: Bu proje ile okulların çevre halkın kullanımına açılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda bilişim teknolojileri sınıflarının internet erişim merkezleri olarak kullanılması ve aynı zamanda bireylerin burada interneti güvenle kullanması hedeflenmektedir.

FATİH (Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi: Bu proje, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullardaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla bilişim teknolojileri araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde, derslerde etkin kullanımı için; okulöncesi, ilköğretim ile ortaöğretim düzeyindeki tüm okullarda 570.000 dersliğe dizüstü bilgisayar, LCD panel etkileşimli tahta ve internet ağ altyapısı sağlamayı hedeflemektedir [12]. Fatih projesinde beş bileşeni bulunmakta ve bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir bilişim teknolojileri kullanımı beşinci bileşen olarak projede yer almaktadır. Bu bileşen hem fiziksel güvenliği hem de güvenli bilinçli internet kullanımını kapsamaktadır.

Müfredat: İlköğretim ve liselerde öğrencilerin bilgi teknolojilerini kullanma becerilerinin geliştirildiği bilişim teknolojileri dersi okutulmaktadır. Ders müfredatında öğrencilerin farkındalık düzeylerini arttırıcı, internet okuryazarlık düzeylerini geliştirici ve internetin güvenli kullanımına yönelik üniteler yer almaktadır.

4. Araştırma Yöntemi

Teknolojinin hızla ilerlemesi ve teknolojiye ulaşımın daha kolay ve ucuz olması, internetin hızlı bir şekilde evlerimize girmesine hatta her an kullanılabilir olmasını beraberinde getirmektedir. Kolay ve hızlıca erişilebilen bu ortamla ilgili de çeşitli güvenlik riskleri oluşmaktadır.

Ankara ili Altındağ ilçesindeki üç ilköğretim okulundaki seçmeli bilgi ve iletişim dersi alan yüz kırk dokuz 8. sınıf öğrencisine, öğrencilerin güvenli internet kullanımı farkındalığını belirlemek amacıyla 15 sorudan oluşan bir anket uygulanmış ve sonuçlar paylaşılmıştır.

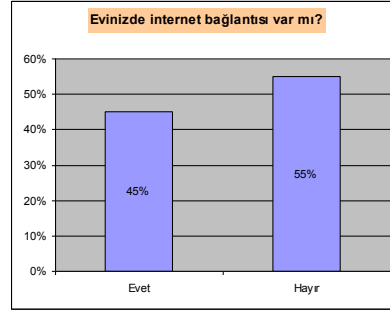
Ankette öğrencilere, internet kullanım durumları (4 madde), güvenli internet kullanımı davranışları (10 madde) ve kaç yıldır iletişim teknolojileri dersi aldığı sorulmuştur. Anket sorularının oluşturulmasında TÜBİTAK tarafından geliştirilen bilgimikoruyorum.org.tr sitesinden yararlanılmıştır.

5. Araştırma Bulguları

Anket maddelerine verilen cevaplardan elde edilen oranlar aşağıda açıklanmıştır.

5.1. Evde İnternet Bağlantısına Sahip Olma Durumu

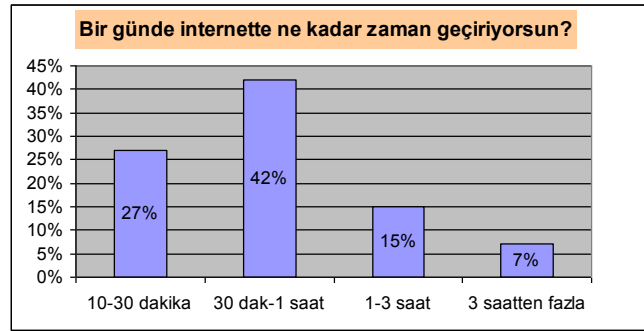
Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin %45'i evinde internet bağlantısına sahiptir. Öğrenciler imkânları ölçüsünde okudukları okulda, evlerinde veya internet kafelerde bilgisayar kullanılmaktadır. Bilgisayar kullanımının okullarda gerçekleştirilebilme oranı ülkeden ülkeye, hatta bir ülkede bölgeden bölgeye veya aynı bölgede okuldan okula farklılık göstermektedir. Herhangi bir öğrencinin evinde özel bilgisayarı var iken, bir başka öğrenci bilgisayar kullanabilme imkânını çoğunlukla okulda veya internet kafelerde bulabilmektedir. Ailenin sosyo-ekonomik yapısı bu durumu doğrudan etkilemekte, çocuğun okuduğu okulun özel veya devlet okulu olması da evde bir bilgisayara sahip olmada önemli bir etken olmaktadır [13].

Şekil 2: Evde İnternet Bağlantısına Sahip Olma Durumu

5.2. Bir Günde İnternette Geçirilen Zaman

Bir günde internette geçirilen zaman olarak, 30 dakika-1 saat aralığının en yüksek oranda, 3 saatten fazla seçeneğinin ise en düşük oranda olduğu görülmüştür.

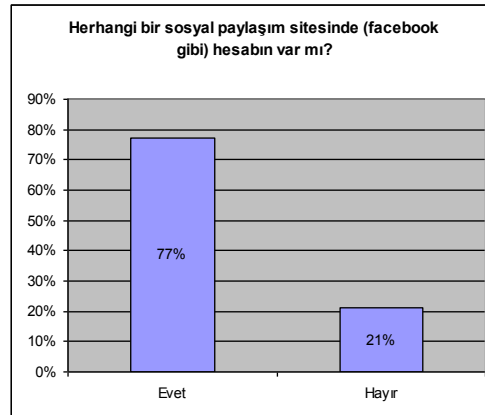
Şekil 3: Bir Günde İnternette Geçirilen Zaman

5.3. İnterneti Kullanmaya Başlama Yaşı

Öğrenciler, ortalama on (10) yaşından beri internet kullanılmaktadır.

5.4. Herhangi Bir Sosyal Paylaşım Sitesinde (Facebook Gibi) Hesabı Olma Durumu

Öğrencilerin %77'sinin bir sosyal paylaşım sitesinde hesabı varken, %21'inin hesabı yoktur.

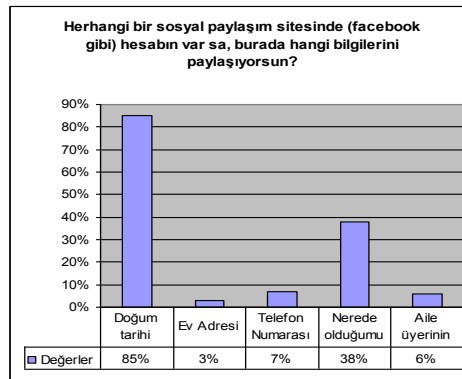
Şekil 4: Herhangi Bir Sosyal Paylaşım Sitesinde (Facebook Gibi) Hesabı Olma Durumu

Sosyal paylaşım sitesinde (facebook gibi) hesabı bulunanlardan;

- %77'si şifresini değiştirebileceğini, %15'i değiştiremeyeceğini ya da zorlanacağını
- %91'i sayfadaki güvenli çıkış/çıkış seçeneğine tıklayarak, %3'ü pencereyi kapatarak çıkış yaptığını,
- %68'i şifresini unuttuğunda hesabını tekrar alabileceğini,%27'si ise hesabını alamayacağını ya da almakta zorlanacağını belirtmiştir.

5.5. Sosyal Paylaşım Sitesinde (Facebook Gibi) Paylaşılan Bilgiler

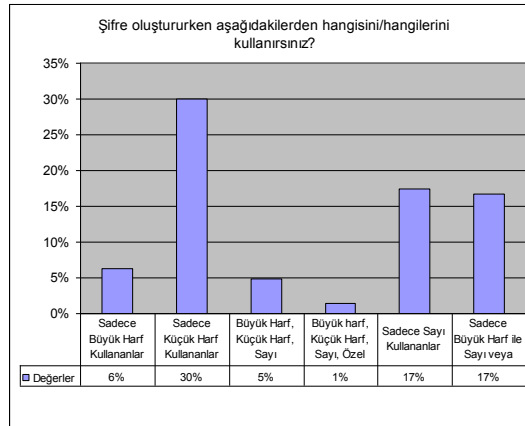
Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%85) sosyal paylaşım sitesinde doğum tarihini, %38 oranında nerede olduğunu belirten durum bilgisini, %7 oranında telefon numarasını, %6 oranında aile üyelerinin bilgilerini ve %3 oranında ev adresini paylaşmaktadır.

Şekil 5: Sosyal Paylaşım Sitesinde (Facebook Gibi) Paylaşılan Bilgiler

5.6. Şifre Oluştururken Kullanılan Ögeler

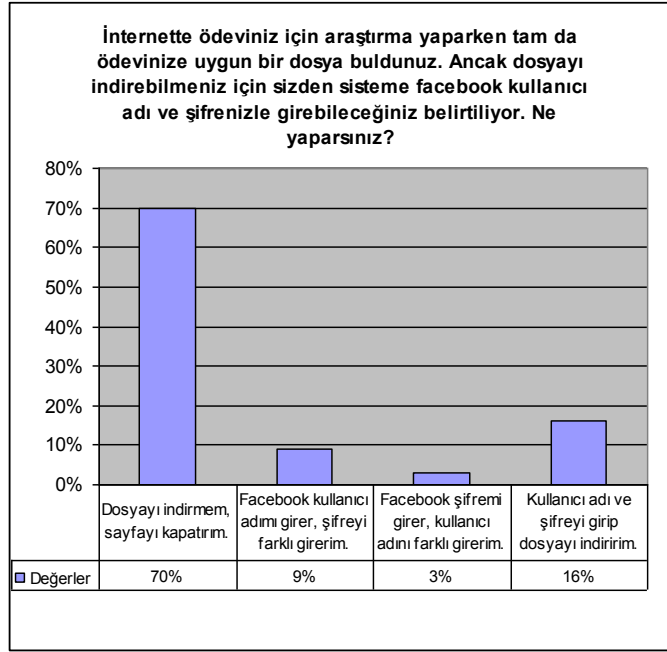
Öğrencilerin %30'u şifrelerinde sadece küçük harf, %17'si sadece sayı, %17 si sadece büyük harf ile sayı veya sadece küçük harf ile sayı kullandığını belirtmişlerdir. Büyük harf, küçük harf, sayı, özel karakter kullananların oranı ise %1'dir.

Şekil 6: Şifre Oluştururken Kullanılan Ögeler

5.7. Bir Siteden Yararlanmak İçin Facebook Kullanıcı Adı ve Şifresi İle Siteye Girme

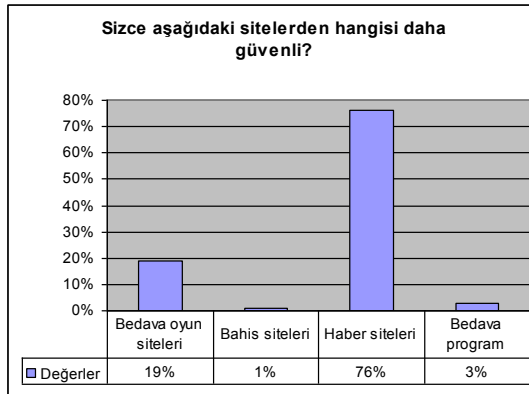
Bir siteden yararlanmak için Facebook kullanıcı adı ve şifresi ile siteye girme durumu ile ilgili olarak öğrencilerin %70'i sayfayı kapatacağını, %16 sı kullanıcı adı ve şifresini gireceğini, %9' şifresini farklı gireceğini, %3'ü ise kullanıcı adını farklı gireceğini belirtmektedir.

Şekil 7: Bir Siteden Yararlanmak İçin Facebook Kullanıcı Adı ve Şifresi İle Siteye Girme

3.8 Güvenli Site

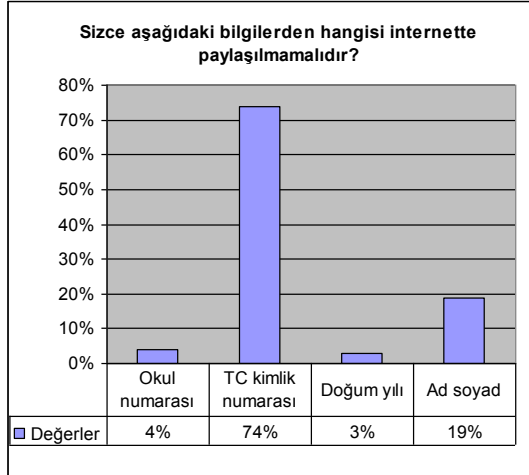
Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%76) haber sitelerini, %19'u bahis sitelerini, %3'ü bedava program indirme sitelerini, %1'i bahis sitelerinin güvenli olduğunu belirtmiştir. (Bu soru bilgimikoruyorum.org.tr adresinden alınmıştır.)

Şekil 8: Güvenli Site

3.9. İnternette Paylaşılması Gereken Bilgiler

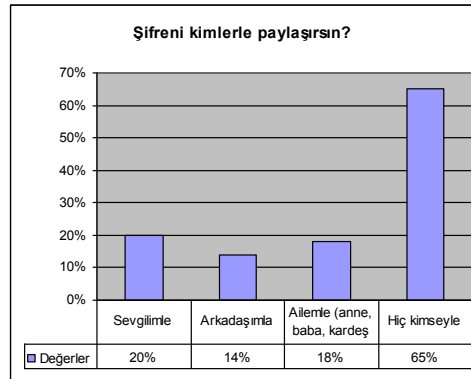
Öğrencilerin %74'ü TC kimlik numarasının, %19'u ad soyadın, %4'ü okul numarasının, %3'ü doğum yılı bilgisini paylaşılması gereken bilgi olarak belirtmişlerdir.

Grafik 9: İnternette Paylaşılması Gereken Bilgiler

3.10. Şifresini Paylaştığı Kişiler

Öğrencilerin %65'i şifresini kimseyle paylaşmadığını, %20'si sevgiliyle, %18'i ailesiyle %14'ü arkadaşıyla paylaştığını belirtmiştir.

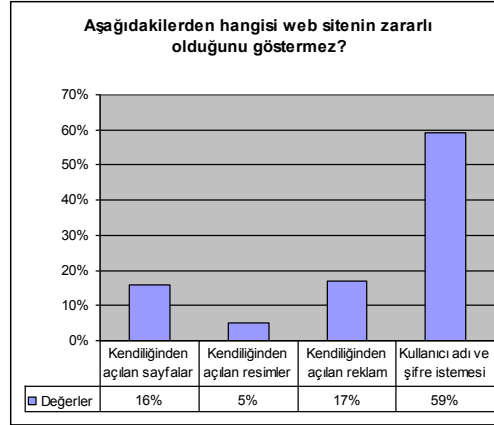
Grafik 10: Şifreyi Paylaştığı Kişiler

3.11. Web Sitesinin Zararlı Olduğunu Göstermeyen Durumlar

Öğrencilerin %59'u, ziyaret ettikleri bir sitenin, kullanıcı adı ve şifre istemesinin o sitenin zararlı olduğunu göstermediğini belirtmişlerdir.

%16'sı kendiliğinden açılan sayfaların, %5'i kendiliğinden açılan resimlerin, %17'si ise kendiliğinden açılan reklam sayfalarının sitenin zararlı olduğunu göstermediğini belirtmişlerdir. (Bu soru bilgimikoruyorum.org.tr adresinden alınmıştır.)

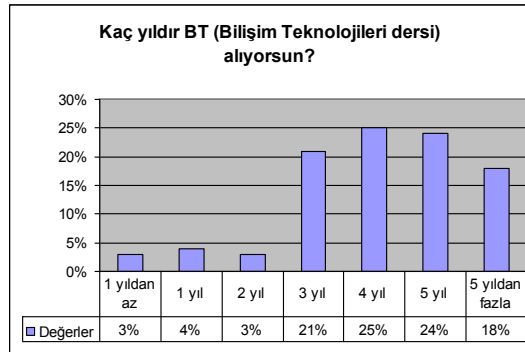

Şekil 11: Web Sitesinin Zararlı Olduğunu Göstermeyen Durumlar

3.12. Bilişim Teknolojileri Dersi Alma Durumu

Öğrencilerin %42'sinin 5 yıl ve daha fazla, %46'sının 3-4 yıldır, %10'unun ise 2 yıl ve daha az süredir BT dersi almıştır.

Şekil 12: Bilişim Teknolojileri Dersi Alma Durumu

5. Sonuçlar

Öğrencilerin internet kullanımları ile ilgili literatürde pek çok çalışma bulunmaktadır. Öğrenciler internete okullardan, evlerinden, arkadaşlarının/tanıdıklarının evlerinden, kütüphanelerden ve internet kafelerden erişmektedirler. Evinde internet bağlantısı olan öğrenci oranı %50 nin üzerindedir [13, 14, 15]. Bu çalışmada da bu orana yakın sonuçlar elde edilmiştir. İnternet kafelerde sürdürülen bilgisayar kullanımları da, genellikle evlerinde bilgisayar olmayan veya evdeki bilgisayar kullanımında çeşitli nedenlerle sınırlama getirilmiş olan veya bu süreyi yeterli bulmayan çocuklar tarafından gerçekleştirilmektedir. Buralardaki çalışmaların gereğinden fazla serbestlik taşıması, internet kafede bilgisayar kullanımını evde veya okuldakine nazaran daha güvensiz yapmaktadır [13]. Öğrencilerin internete bağlanma yerleri ile ilgili çalışmalar, öğrencilerin bağlanma yeri olarak daha çok kendi evlerini tercih ettiklerini, okulda ve internet kafede internete erişen bireylerin daha çok kendi evinde internet erişimi olmayan öğrenciler olduğunu göstermektedir [13,15,16,17,18].

Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi ve Günel ve ark. tarafından yapılan çalışma, çocukların internet'i 10 yaş civarında kullanmaya başladıkları ve öğrencilerin günde 1-1,5 saat interneti kullandıklarını göstermektedir [17,19]. Bu sonuçlar ile anketten elde edilen sonuçlar birbirine yakındır.

Öğrenciler interneti oyun oynamak, film izlemek, sosyal ağlara erişmek, sohbet etmek, ödev yapmak müzik dinlemek için kullanırken araştırmalar öğrencilerin en çok oyun oynamak için interneti kullandığını göstermektedir [13,15,16,18]. Valcke ve ark. tarafından yapılan araştırma internet kullanımını amaçta eğlence odaklı kullanım ile daha işlevsel kullanımın dengede olduğunu göstermiştir [7]. Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesine göre sosyal paylaşım sitesi kullanan çocukların %85'i Facebook profiline sahiptir. Aynı çalışmada sosyal paylaşım sitesinde hesabı bulunan çocukların üçte birinin 13 yaşının altında olduğu belirtilmektedir [17]. Bir sosyal paylaşım sitesinde hesabı olma ile ilgili bu çalışmadan elde edilen bulgular, Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi araştırma sonuçlarına kıyasla daha düşüktür. Ayrıca sosyal

paylaşım sitesinde hesabı bulunan çocukların bir kısmı güvenliklerini etkileyebilecek işlemleri yapmakta zorlanmaktadır.

Bu çalışmada da öğrenciler en çok doğum tarihlerini en az ise ev adreslerini, telefon numaralarını ve aile üyelerinin bilgilerini paylaştıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda literatürde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmalarda öğrencilerin kişisel bilgilerini, gönderilerini, fotoğraflarını, durum bilgilerini, e-posta adreslerini herkesle ya da arkadaşlarıyla paylaşma oranı daha yüksekken telefon numaralarını ve adreslerini daha düşük bir oranda paylaşmaktadırlar [18,20,21]. Günel ve ark. tarafından yapılan çalışmaya göre öğrencilerin %60'ı internetin güvenli bir ortam olduğunu düşünmektedirler [19].

ABD'de ortalama 12 yaş grubundaki ortaokul öğrencilerinin riskli internet davranışları araştırmasında erkeklerin %42'sinin kızların %40'ının ve Belçika'da 4., 5., ve 6. sınıf öğrencilerinin evde ve okulda güvenli internet kullanımlarına ilişkin araştırmada da öğrencilerin %40,7'sinin internette uygunsuz içerikle karşılaştığı belirtilmiştir [18, 22].

Güvenli internet kullanımı ile ilgili maddelerde öğrencilerin yarıdan fazlasının beklenen/istenilen davranış gösterdikleri saptanmıştır. Ancak azımsanmayacak oranda da istenmeyen davranış gösteren öğrenciler vardır. Öğrencilerin, interneti güvenli kullanımı alışkanlıklarının kazandırılmasında ebeveynlerin kontrolü ve okullarda yapılan çalışmalar da önemlidir. Anketten bununla ilgili sonuçlar elde edilmediği için literatürdeki araştırma sonuçları özetlenmiştir.

Çocukların evde internet kullanımlarının ebeveynler tarafından ne oranda denetlendiği ile ilgili yapılan bir araştırmada %56'sının başka bir araştırmada ise %52'sinin hiç ya da neredeyse hiç düzeyinde olduğu görülmüştür [7, 18]. Amerika'da yapılan bir araştırmada ebeveynler, çocukların risk davranışlarıyla ilgili olarak internet kuralları oluşturduklarını, çocuklarının internette gezinme geçmişine baktıklarını ve filtre kullandıklarını belirtmişlerdir [23].

Türkiye'de yapılan bir araştırmaya göre ise ebeveynlerin bilgisayarda filtre kullanım oranı %20 olarak belirtilmiştir. Bu araştırmadaki dikkat çekici sonuçlardan birisi ise, ebeveynlerin bilgisayarlarını korumak için olan anti-virüs programlarını, çocuklarını korumak için olan filtre programı olduğunu zannetmeleridir [24]. Başka bir araştırmaya göre ise ebeveynlerin %53'ü internette aile koruma şifresi kullanmaktadır [19].

Valcke ve ark. tarafından yapılan araştırmada okulların güvenli internet kullanımı için daha çok okul politikası, güvenli internetin tanıtımı ve filtre yazılımı kullanımına başvurdukları belirtilmiştir. Bunlardan da en çok okul politikası en az ise filtre yazılımı kullanma tercih edilmiştir [18]. İngiltere'de yapılan başka bir çalışmaya göre ise okulların %85'i internet güvenliğini öğrettiğini, %89'unun güvenlik politikasına sahip olduğu ce %95'ininde filtre kullanmaktadır [25].

İlgili Araştırmalar

Valcke ve ark. tarafından 4.,5., ve 6. sınıf öğrencilerinin güvenli internet kullanımını irdelemek için üç eğitim öğretim yılını kapsayan çalışmaların sonucunda, erkek öğrencilerin kızlara oranla ve alt sınıflardaki öğrencilerin de üst sınıftaki öğrencilere göre daha fazla riskli davranış gösterdiği bulunmuştur. Aynı araştırmada internetin değişen niteliğine dikkat edilmesi ve farkındalık kampanyalarında entegre web kameraları kullanımı gibi yeni risk türlerine odaklanması gerektiği vurgulanmıştır [7].

Yine Valcke ve ark. tarafından ilköğretim öğrencilerinin ve okul müdürlerinin internet kullanımları ve güvenli internet kullanımına ilişkin algı ve davranışları ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, evde yüksek düzeyde internet kullanımının yanında, güvensiz internet kullanımına ilişkin net kanıtlar olduğu bulunmuştur. Güvenli interneti destekleyen okul tabanlı girişimlerde, güvenli internet kullanımı hakkında öğrencileri bilgilendirme, okul politikalarını tanımlama ve uygulamada genel bir farkındalık vardır. Bu çalışmanın sonuçlarında okul tabanlı güvenli internet girişimleri ile öğrencilerin rapor edilen fiili internet davranış arasında oldukça az bir ilişki olduğu saptanmıştır [18].

Ersoy tarafından ilköğretim 4,5,6,7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin internet farkındalıklarına ilişkin görüşleri ile içeren bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada sınıf seviyesi arttığında farkındalık düzeyinin arttığı, evinde internet erişimine sahip olan ve kullananların kullanmayanlara oranla ve eğitim seviyesi yüksek ailelerin çocuklarının diğerlerine oranla daha yüksek farkındalığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır [15].

İngiltere'deki okullarda güvenli internet girişimlerinin incelendiği bir çalışmada, okullarda internet güvenliğinin kısıtlı bir çevrede öğretilmesinin, kısıtlamanın ve filtrenin olmadığı bir evde çocuklar webde gezinirken, sohbet ederken ve anlık mesajlaşırken problemlere neden olacağı sonucuna varılmıştır [25].

6. Tartışma ve Öneriler

Geçmişte genç nüfusun riski davranışları ile ilgilenen aileler sigara, alkol uyuşturucu kullanımı, cinsel deneyimler gibi sağlık alanına odaklanıyordu fakat şimdi günlük yaşamın parçası internet ile riskli davranışlar çevrimiçi ortama taşınıyor [23]. İnternet güvenliği örgütleri, öğrencilerin uygunsuz içeriğe kasıtsız erişiminin kasıtlı erişimden daha kaygı verici olduğunu ve bu konudaki endişelerinin cep telefonlarından sağlana internet erişimine doğru kaydığını belirtmişlerdir [25].

Okul, toplum ve ev genelinde eşgüdümlü tepki, çocukların yapıcı, güvenli ve adil internet kullanımı için gereklidir. Okullar filtreleme sistemine sahip olduklarında internet güvenliğini öğretmezlerse, bu durum çocuklar evde internet kullanıldığında çocukları korumasız bırakır [26]. Çocukların ve gençlerin çevrim-içi etkinliklerden olumsuz bir şekilde etkilenmesini önlemek için gerekli düzenlemelerin yanı sıra bilinçlendirme çalışmaları da yürütülmelidir. Bu düzenleme ve çalışmalar sayesinde olumlu yönde çevrim-içi deneyimlere yönlendiren nitelikte politikalar ile çocukların ve gençlerin gelişimine katkıda bulunma ve riskleri azaltma söz konusu olabilir[1]. Okullar, güvenli internet kullanımının tanıtımında rol oynaması için hedef alınmıştır. Flaman bağlamında, bu müfredat değişikliğine sebep olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve özellikle internetin kullanımına odaklanan özel müfredat hedefleri tanımlanmıştır [7]. İnternet okuryazarlığının bir parçası olarak internet güvenliği öğretimi, internet güvenliği örgütleri için en önemli konudur [25]. Çocukları bilgilendirmek ve onlara somut İnternet becerilerini öğretmeye dönük uygun önleme programlarına kesinlikle ihtiyaç vardır [18]. Bu veriler doğrultusunda, Milli Eğitim Bakanlığının öğrencileri bilinçlendirme çalışmalarının bir ayağı olarak bilişim teknolojileri dersine ilköğretim ve lise programlarında daha fazla önem vermesi yerinde olacaktır.

Filtreleme yazılımı; reşit olmayan çocukları internetteki pornografî, nefret grupları ve resimler gibi tartışmalı materyalden bu içeriği kapsayan siteleri ziyaret etmesine izin vermeyerek, korumak için kullanılan yazılımdır. İnternet filtreleme yazılımları ilk ve orta dereceli okul öğrencileri için sorgulanan sitelerden onları uzak tutmayı amaçlasa da bu, aynı zamanda çocukların 'temiz' siteleri ziyaret etmelerini de engellemektedir [20]. Okullarda internetin güvenli kullanımına yönelik Milli Eğitim Bakanlığının uyguladığı katı filtreleme, öğrencileri internette araştırma yaparken zorlamakta ve güvenli internetin gerçekten öğrenilip öğrenilmediği konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Öğrenciler okulda filtre nedeniyle karşılaşmadıkları uygunsuz içerikle okul dışından internete eriştiğinde karşılaşabilirler. Bu nedenle uygulanan filtre sistemi tekrar değerlendirilmeli ve güvenlikle ilgili gerçekçi ve uygulanabilir okul politikaları oluşturulmalıdır.

Güvenli internet kullanımından kastedilenin yalnızca pornografikten, kumardan korunmak olmadığını, kişisel verilerin ve mahremiyetin korunması konusunda da önlemler alınması gerektiği bilinci tüm kullanıcılara verilmelidir. [24] İnternette güvenlik, tamamlanması gereken bir işten öte bilgi, alışkanlık ve süreçtir. Sürecin sağlıklı ilerlemesi hiç şüphesiz eğitimden geçmektedir. Eğitim sürecinde öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve mutlaka veliler yer almalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] Çelen, F. K., Çelik, A. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların İnternet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler. XIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB11), 2-4 Şubat 2011, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- [2] Türkiye İstatistik Kurumu (2013). 2007-2012 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması. Web Adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880>.
- [3] Çankaya, S., Odabaşı, H. F. (2009). Parental controls on children's computer and Internet use. Procedia Social and Behavioral Sciences, 1, 1105-1109.
- [4] Uzunay, Y., Koçak, M. (2005). İnternet üzerinden çocuk pornografisi ne mücadelede yaşanan sıkıntılar. Turkish Journal of Police Studies, 7, 1, 97-116.
- [5] Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (2010). İhbar İstatistikleri.
- [6] Canbek G., Sağıroğlu Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. Politeknik Dergisi, 10, 1, 33-39.
- [7] Valcke, M.; De Wever, B.; Van Keer, H.; Schellens, T. (2011). Long-term study of safe Internet use of young children. Computers & Education, 57, 1292-1305.
- [8] Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Web adresi: <http://www.tk.gov.tr/sayfa.php?ID=138>
- [9] Bilgi Toplumunda Aile Seminerleri, Web Adres: <http://www.bilgitoplumundaiaile.com/Default.aspx>.

- [10] İzmir Aliğa İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Güvenli İnternet Kullanımı ve Bilişim Suçları Hakkında Farkındalık Yaratma Projesi. Web adresi: <http://aliaga.meb.gov.tr/www/guvenli-internet-kullanimi-ve-bilisim-suclari-hakkinda-farkindalik-yaratma-projesi/icerik/57>
- [11] Star Gazetesi, Okul Müdürlerine Güvenli İnternet Semineri, Web Adres: <http://www.stargazete.com/marmarabolgesi/okul-mudurlerine-guvenli-internet-semineri-haber-440457.htm>.
- [12] Milli Eğitim Bakanlığı, Fatih Projesi, Web Adres: fatihprojesi.meb.gov.tr.
- [13] Ayık, Y.Z. (2008). Evde, okulda ve internet kafelerde öğrencilerin bilgisayar algılamaları ve tercih ettikleri uygulamaların karşılaştırılması. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22, 2.
- [14] Usluel, Y., Atal, D. (2011). İlköğretim öğrencilerinin okul içinde ve dışında teknoloji kullanmaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41, 24-35.
- [15] Ersoy, A. (2011). Turkish primary school children's opinions related to the internet awareness. International Journal on New Trends in Education and Their Implications, 2(1), 24-38.
- [16] Arnas, Y. (2005). 3-18 Yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4, 4, 59-66.
- [17] Avrupa Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) Araştırma Projesi Sonuçları, Web Adresi: <http://eukidsonline.metu.edu.tr/>, Erişim Tarihi:9 Nisan 2012.
- [18] Valcke, M., Schellens, T., Van Keer, H., & De Wever, B. (2011). Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: An exploratory study. Computers & Education, 57, 1292-1305.
- [19] Günel, A., Turhal, Ç. Ü., & İmal, N., (2011). İlköğretim öğrencileri arasında internet kullanımının incelenmesine yönelik anket çalışması. 4. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- [20] Meeder, R. (2005). Access denied: Internet filtering software in k-12 classrooms. TechTrends, 49, 56-58, 78.
- [21] Cranmer, S., Selwyn, N., & Potter, J. (2009). Exploring primary pupils' experiences and understandings of 'e-safety'. Education and Information Technologies, 14(2), 127-142.
- [22] Dowell "E. B.", Burgess "A. W.", Cavanaugh "D. J." (2009). Clustering of internet risk behaviors in a middle school student population. Journal of School Health, 79, 11, 547-553.
- [23] Dowdell, E. B. (2013). Use of the Internet by parents of middle school students: Internet rules, risky behaviours and online concerns. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 20, 1, 9-16.
- [24] Cengiz, D. (2011). Avrupa çevrimiçi çocuklar (eu kids online) projesi sonuçlarının uşak ilinde yapılmış bir çalışma bulguları ile kıyaslamalı durum çalışması. Türkiye'de İnternet Konferansı.
- [25] Wishart, J. (2005). Internet safety issues in English schools. IDATER on-line conference. Loughborough : Loughborough Üniversitesi.
- [26] Livingstone, S. (2001). Online freedom and safety for children. London: Institute of Public Policy Research/Citizens Online Research Publication. Araştırma Raporu, Sayı 3.
- [27] Bülbül, H.İ. (2006). İnternet ve oyun bağımlılığı. Gazi Üniversitesi, İnternetin 13. Yılı İnternet Haftası Etkinlikleri kapsamında düzenlenen panelde sunulan Bildiri. Ankara.
- [28] Cömert, İ.T., Kayıran, S.M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. Çocuk Dergisi, 10, 4, 166-170.
- [29] Irmak, D. (2010). Sivil toplum kuruluşlarını bilgi güvenliği farkındalığı üzerine bir araştırma. Gazi Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü, Bitirme Projesi, Ankara.
- [30] Şahinaslan, H., Kantürk, A., Şahinaslan, Ö., Borandağ, E. (2009). Kurumlarda bilgi güvenliği farkındalığı, önemi ve oluşturma yöntemleri. XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Şanlıurfa.
- [31] Madden, M., Cortesi, S., Gasser, U., Lenhart, A., Duggan, M. (2012). **Parents, Teens, and Online Privacy**. Pew Internet & American Life Project.
- [32] Anastasiades, P. S., & Vitalaki, E. (2011). Promoting Internet Safety in Greek Primary Schools: the Teacher's Role. Educational Technology & Society, 14 (2), 71-80.
- [33] TÜBİTAK, Bilgimi Koruyorum, Web Site: <http://www.bilgimikoruyorum.org.tr/>.
- [34] Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (2011). Çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım alışkanlıkları raporu.